

УДК: 658.15.338.43

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-2-277

**І.К. Захаров, здобувач третього рівня освіти,
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва**
orcid.org/0000-0003-3733-543X
izaharov777@gmail.com

**Б.В. Шарко, здобувач третього рівня освіти,
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва**

ВИЗНАЧНА РОЛЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

Під ефективним веденням бізнесу, слід розуміти комплексний підхід до вибудовування не лише робочої системи виготовлення, виробництва або збуту конкретної готової продукції чи товару, а саме результат від усіх цих дій. Головним чинником, у формуванні високорентабельної підприємницької діяльності, виступає управління саме внутрішніми важелями впливу на даний результат, одним з таких важелів виступають ресурси підприємства, система управління якими забезпечить високий рівень адаптивності та конкурентоспроможності. .

Ключові слова: управління, ресурси, конкурентоспроможність, підприємства агробізнесу.

Постановка проблеми: ефективне та конкурентоспроможне функціонування підприємств агробізнесу в умовах трансформації форм власності і господарювання, а також системних кризових явищ національної економічної системи, потребує раціоналізації процесу управління ресурсами підприємств агробізнесу на основі проведення комплексного аналізу складових внутрішнього та зовнішнього середовища з метою розробки дієвої системи управління ресурсної бази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: дослідження питань управління ресурсами з метою підвищення конкурентоспроможності знайшли своє відображення у роботах: А.Дж. Стрікланда, А.А. Томпсона, О.В. Ульяновченка, П.Ф. Цигікала, М.С. Пономарьової, Л. Туроу, Г. Беккера, І.О. Іртищевої, С.М. Судомир, С. Покропивного, Л. Яреми, Р. Фатхутдінова, В. Волкова, І. Репіна, Я. Жаліло та інших [1-18].

Формулювання цілей статті: метою дослідження є відображення впливу управління ресурсами та орієнтованості на конкурентоспроможну діяльність в формуванні ефективного ведення господарської діяльності підприємствами агробізнесу.

Виклад основного матеріалу досліджень: На сьогоднішній день, розвиток успішної, сильної та економічно незалежної держави, неможливий без усвідомлення суспільством та владою важливості аграрного сектору, як головної сфери суспільної праці і основного джерела задоволення потреб суспільства та формування ВВП України. Таким чином пріоритетним напрямом економічного розвитку та становлення на світовому ринку нашої країни виступає розвиток аграрного сектора економіки. Можливі напрями розвитку та забезпечення конкурентоспроможності підприємств агробізнесу, в цілому, визначаються на основі стану, рівня забезпеченості та структури ресурсного потенціалу. Намагаючись зайняти на ринку своє належне місце, кожне підприємство повинне сформувати свій певний потенціал та інструменти впливу на нього, що забезпечить йому відповідне положення на ринку (нехай навіть в мікросередовищі в якому функціонує підприємство). Слід також вказати те, що процеси відтворення у аграрному виробництві значним чином залежать від рівня ефективності використання ресурсів аграрними підприємствами агробізнесу. Першочергово зазначимо наступне, управління ресурсами підприємств агробізнесу, залежить від ряду специфічних факторів, що зображені на рисунку 1, які мають безпосередній вплив на вибудовування ефективної структури управління.

Для досягнення поставлених цілей, управлінцям аграрного підприємства необхідно враховувати специфічні риси ресурсів використовуваних в даному бізнесі. На процес формування та використання ресурсної бази підприємств агробізнесу впливають наступні, притаманні лише даним суб'єктам виробництва фактори, це: екологічні, організаційні, техніко-технологічні, економічні, природно-біологічні та соціальні фактори. Сам процес управління представляє собою суміш контролю, розподілу та максимізації рівня ефективності використання ресурсної бази підприємства для досягнення поставлених мети і місії, з постійною адаптацією до змін зовнішнього середовища. Організація заходів, спрямованих на підвищення рівня ефективності управління ресурсами в підприємствах агробізнесу, а також раціоналізації їх використання насамперед потребує проведення змін безпосередньої структури та складу ресурсної бази, тобто максимальної оптимізації її якісного складу.

Рис.1. Специфічні форм-фактори ресурсної бази підприємств агробізнесу

Джерело: сформовано та доповнено автором на основі [1; 2].

Основним завданням щодо забезпечення підвищення показників ефективності управління ресурсами, в першу чергу, є удосконалення процесів використання та управління наявною на підприємстві їх сукупністю у контексті максимального збереження їх цілісності та взаємозв'язку. Загалом ресурси підприємства характеризуються сукупністю кількісних та якісних характеристик, а також спектром виконання функцій виконання яких вони забезпечують. Відштовхуючись від досліджень Краснокутської Н.С. [3], можна сказати про те, що в умовах надто мінливої ринкової економіки, підприємствам агробізнесу слід звертати значну увагу на розширення, поглиблення та підтримку досліджень направлених на удосконалення процесу управління ресурсами. Ефективне управління ресурсами підприємств повинно являти собою гнучку систему, що буде змінюватись, пристосовуючись до ринкових умов, при цьому виробляти якісну продукцію та забезпечувати загальний розвиток підприємства. Система управління ресурсами підприємств агробізнесу повинна бути з високим рівнем адаптивності та гнучкості, зважаючи на умови ринку, задля організації процесу виробництва якісної сільськогосподарської продукції та забезпечення сталого,

високоєфективного, конкурентоспроможного розвитку підприємства. О.І. Шаманською у своїй роботі було розроблено та запропоновано етапи побудови системи ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства, яка вказана на рисунку 2, взявши її як базис, на було адаптовано її під потреби сьогодення, з більшим направленням саме на удосконалення процесу менеджменту ресурсів та підвищення конкурентоспроможності підприємств агробізнесу.

Представлена нами система управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств містить 11 базових етапів:

Першочерговим етапом в побудові ефективного управління ресурсами є встановлення мети та місії. Ставиться глобальна місія діяльності підприємства, яка відбиває призначення підприємства, його роль у суспільстві та забезпечення власних конкретних інтересів. Після встановлення місії необхідно встановити конкретні вектори діяльності. При цьому ефективне управління ресурсами повинно бути спрямоване на виконання не тільки мети, тобто отримання прибутку, а й на виконання місії, для підтримки рівня лояльності населення та закріплення його позицій в регіоні в якому воно діє [4].

Другий етап: визначення цілей, який забезпечує формування основних напрямків діяльності підприємства, виходячи із змісту його місії;

Третій етап: формування стратегії діяльності підприємства, який передбачає планування діяльності підприємства на основі здійснення аналізу факторів внутрішнього мікро- та макро- середовищ;

Четвертий етап: організація структури та складу ресурсної бази підприємства: фінансове, матеріально-технічне, кадрове та інформаційне забезпечення діяльності підприємства;

П'ятий етап: управління ресурсним потенціалом на основі застосування практичних функцій, принципів та методів управління;

Шостий етап: оцінка ефективності управління ресурсами, що здійснюється шляхом встановлення критеріїв досягнення ефективності управління, а також системного аналізу та оцінки ефективності управління ресурсної бази підприємства;

Сьомий етап: досягнення рівня ефективності, що презентують такі економічні показники, як: рентабельність, прибуток, рівень інвестиційної привабливості;

Восьмий етап: корегування процесу управління за результатами досягнення ефективності, що обумовлює визначення необхідних дій, що корегують процес управління, їх узгодження та затвердження;

Дев'ятий етап: направлений на контроль, аналіз та моніторинг функціонування процесу управління ресурсами підприємства;

Рис. 2. Система ефективного управління ресурсами та етапи її побудови

Джерело: вдосконалено та доповнено автором на основі [4].

Десятий етап: планування та визначення умов розвитку структури ресурсів, який базується на плануванні змін щодо підвищення ефективності управління ресурсною базою підприємства для забезпечення максимально доступного рівня конкурентоспроможності.

Останній етап: впровадження змін, який передбачає реалізацію необхідних організаційно-управлінських рішень необхідних для поліпшення процесу управління ресурсами.

Таким чином представлена нами система ефективного управління ресурсами підприємств, створена на основі досліджень О.І. Шаманською, дозволяє також визначити, які внутрішні його характеристики послаблюють результативність досягнення ефективності в процесі управління ресурсами. Ефективність досягається за рахунок реалізації послідовних дій, які здійснюються під час управління. Забезпечення внутрішньої рухливості та гнучкості підприємства є основою ефективного управління ресурсною базою підприємств агробізнесу та досягнення ними високого рівня конкурентоспроможності. Тобто основою успішного та ефективного процесу управління ресурсами підприємства є розробка та впровадження комплексної системи, яка в повній мірі, охоплює кожен його елемент, починаючи з земельних ресурсів, закінчуючи інформаційними. Процесом її розробки та реалізації повинні заправляти керівник та група спеціалістів підприємства, що дозволить їй бути гнучкою та адаптивною, тобто постійно враховувати стан мікро- та макро- середовищ.

Висновки: Для забезпечення високорентабельного та конкурентоспроможного підприємства, необхідно мати в своєму розпорядженні гнучку та адаптивну систему управління ресурсною базою, а також проводити постійний моніторинг факторів середовища в якому воно існує, іншими словами мати доволі обширну інформаційну базу, яка б забезпечила проведення прогнозування його змін. Насамперед, це забезпечить можливість протидіяти змінам зовнішнього середовища та зменшити фінансові втрати від форс-мажорних обставин, що можуть виникнути. Також подібний підхід забезпечить можливість підвищити свою привабливість серед потенційних інвесторів, що дозволить прискорити темп впровадження нових розробок та технологій у власне виробництво.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку: Ніжин: ТОВ «Видавництво» «Аспект-Поліграф», 2007. 216 с.

2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підруч. для студ. 2-ге вид., допов. і переробл. К., 2002. 624 с.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 352 с.
4. Шаманська О.І. Система ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства : *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» № 9*, ТОВ «ДКС-центр» 2013р. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2303>
5. Рябуха І.С. Маркетингова стратегія в системі удосконалення маркетингової діяльності /І.С. Рябуха //Теоретико-методологічні засади ефективного розвитку аграр. вир-ва: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 24-25 квіт. 2014 р.: у 2 ч. Ч. 1 / ХНАУ. - Х., 2014. - С. 81-83.
6. Рябуха М.С., Цицоріна А.Є. Конкуренція як категорія ринкових відносин і конкурентоспроможність як предмет наукових досліджень //Вісник ХНАУ. Серія: економіка АПК і природокористування.-Харків: ХНАУ. - 2007. - №. 6. - С. 96-100
7. Пономарьова М. С., Єфремова Н. О., Нагорнюк О. П. Інструменти маркетингу в умовах зростання конкурентних переваг агробізнесу. Вісник ХНАУ. Серія Економічні науки. № 1. 2018. - С. 247-256.
8. Пономарьова, М.С. & Захаров, І.К. & Іваненко, В.Є. (2019). Механізм підвищення конкурентоспроможності підприємницької діяльності. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”, (1). Вилучено з http://visen.knau.kharkov.ua/visn_2019_1.html 4
9. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/docs/strateg>
10. Пономарьова М.С. Конкурентостійкість сільськогосподарських підприємств як запорука стратегічного економічного розвитку / М.С. Пономарьова // Вісник ХНАУ. Серія —Економічні науки». - 2016. - № 1. С. 285 - 295. - 398 с.
11. Судомир С. М. Методологія формування результативного управління розвитком соціально-економічних систем. *Агросвіт*. 2020. № 2. С. 3–9. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.2.3](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.2.3).
12. Судомир М. Р. Управління розвитком підприємства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2015. № 1 (29). С. 101–105.
13. Судомир С. М. Формування системи управління розвитком сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія: [монографія]. К.: ЦП «Компринт», 2015. 483 с.

14. Ірителищева І. О., Потапенко О. М. Інституційне забезпечення інвестиційноінноваційного розвитку: проблеми та шляхи подолання. Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. [«Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин»], (19–20 травня 2011 р.). Ч. 1. – Умань: Сочинський, 2011. – С. 142–144.

15. Dolzhykova I., Irtysheva I., Ponomarova M. Conceptual fundamentals of development of the food security system. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 5 Number 2. Riga: Publishing House “Baltija Publishing”, 2019, 262 p. P 57-64. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/>

16. Ponomarova, M., Krivosheya, E., Artemenko, A (2020). Motivative stimulation as a component of management in entrepreneurship. *Innovative scientific researches: European development trends and regional aspect*. «Baltija Publishing», (2), 221-240. <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-38-9>

17. Ірителищева І. О. Інноваційне оновлення агропродовольчої сфери Причорноморського регіону: проблеми теорії та практики: [монографія]. Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2010. 412 с.

18. Управління проектами: навч. посіб. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва / Ред.: О. В Ульянченко; П. Ф Цигікал. - Х., 2010. - 522 с.

References:

1. Andriychuk V.H. Kapitalizatsiya sil's'koho hospodarstva: stan ta ekonomichne rehulyuvannya rozvytku: Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo» «Aspekt-Polihraf», 2007. 216 s.

2. Andriychuk V.H. Ekonomika ahrarnykh pidpryyemstv: pidruch. dlya stud. 2-he vyd., dopov. i pererobl. K., 2002. 624 s.

3. Krasnokut's'ka N.S. Potentsial pidpryyemstva: formuvannya ta otsinka: navch. posibnyk. K.: Tsentr navchal'noyi literatury, 2005. 352 s.

4. Shamans'ka O.I. Systema efektyvnoho upravlinnya resursnym potentsialom pidpryyemstva : Elektronne naukove fakhove vydannya «Efektyvna ekonomika» № 9, TOV «DKS-tsentr» 2013r. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2303>

5. Ryabukha I.S. Marketynhova stratehiya v systemi udoskonalennya marketynhovoyi diyal'nosti /I.S. Ryabukha //Teoretyko-metodolohichni zasady efektyvnoho rozvytku ahrar. vyr-va: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. 24-25 kvit. 2014 r.: u 2 ch. CH. 1 / KHNAU. - KH., 2014. - S. 81-83.

6. Ryabukha M.S., Tsytsorina A.YE. Konkurentsya yak katehoriya rynkovykh vidnosyn i konkurentospromozhnist' yak predmet naukovykh doslidzhen' //Visnyk KHNAU. Seriya: ekonomika APK i pryrodokorystuvannya.-Kharkiv: KHNAU. - 2007. - №. 6. - S. 96-100

7. Ponomar'ova M. S., Yefremova N. O., Nahornyuk O. P. Instrumenty marketynhu v umovakh zrostannya konkurentnykh perevah ahrobiznesu. Visnyk KHNAU. Seriya Ekonomichni nauky. № 1. 2018. - С. 247-256.

8. Ponomar'ova, M.S. & Zakharov, I.K. & Ivanenko, V.YE. (2019). Mekhanizm pidvyshchennya konkurentospromozhnosti pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti. Visnyk KHNAU im. V.V. Dokuchayeva. Seriya „Ekonomichni nauky”, (1). Vylucheno z http://visen.knau.kharkov.ua/visn_2019_1.html 4

9. Stratehichni napryamy rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrayiny na period do 2020 roku // [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://agroua.net/docs/strateg>

10. Ponomar'ova M.S. Konkurentostiykist' sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv yak zaporuka stratehichnoho ekonomichnoho rozvytku / M.S. Ponomar'ova // Visnyk KHNAU. Seriya —Ekonomichni nauky». - 2016. - № 1. С. 285 - 295. - 398 s.

11. Sudomyr S. M. Metodolohiya formuvannya rezul'tatyvnoho upravlinnya rozvytkom sotsial'no-ekonomichnykh system. Ahrosvit. 2020. № 2. S. 3–9. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.2.3.

12. Sudomyr M. R. Upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva. Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky). 2015. № 1 (29). S. 101–105.

13. Sudomyr S. M. Formuvannya systemy upravlinnya rozvytkom sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv: teoriya, metodolohiya: [monohrafiya]. K.: TSP «Kompynt», 2015. 483 s.

14. Irytyshcheva I. O., Potapenko O. M. Instytutsiyne zabezpechennya investytsiynoinnovatsiynoho rozvytku: problemy ta shlyakhy podolannya. Materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [«Aspekty stabil'noho rozvytku ekonomiky v umovakh rynkovykh vidnosyn»], (19–20 travnya 2011 r.). CH. 1. – Uman': Sochyns'kyy, 2011. – S. 142–144.

15. Dolzhykova I., Irytyshcheva I., Ponomarova M. Conceptual fundamentals of development of the food security system. Baltic Journal of Economic Studies, Volume 5 Number 2. Riga: Publishing House “Baltija Publishing”, 2019, 262 p. R 57-64. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/>

16. Ponomarova, M., Krivosheya, E., Artemenko, A (2020). Motivative stimulation as a component of management in entrepreneurship. Innovative scientific researches: European development trends and regional aspect. «Baltija Publishing», (2), 221-240. <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-38-9>

17. Irytyshcheva I. O. Innovatsiyne onovlennya ahroprodovol'choyi sfery Prychornomors'koho rehionu: problemy teorii ta praktyky: [monohrafiya]. Mykolayiv: Dyzyayn ta polihrafiya, 2010. 412 s.

18. Upravlinnya proektamy: navch. posib. / Khark. nats. ahrar. un-t im. V.V.Dokuchayeva / Red.: O. V Ul'yanchenko; P. F Tsyhikal. - КН., 2010. - 522 s.

И.К. Захаров, Б.В. Шарко. Решающая роль конкурентоспособности и управления ресурсами в деятельности предприятий агробизнеса. Для достижения подобной цели, необходимо учитывать значительную массу факторов, которые в значительной степени влияют на выстраивание алгоритма поиска этих путей. Под эффективным ведением бизнеса, следует понимать комплексный подход к выстраиванию не только рабочей системы изготовления, производства или сбыта конкретной готовой продукции или товара, а именно результат от всех этих действий.

Ключевые слова: управление, ресурсы, конкурентоспособность, предприятия агробизнеса.

I.K. Zakharov, B.V. Sharko. The significant role of competitiveness and resource management in the activities of agribusiness enterprises. The present is characterized by a high need for finding ways to improve the efficiency of doing business in the face of constant market confrontation. To achieve such a goal, it is necessary to take into account a significant mass of factors that greatly affect the construction of the algorithm for finding these paths. Under the effective conduct of business, one should understand an integrated approach to building not only a working system for the manufacture, production or sale of a specific finished product or product, but the result of all these actions. The expected result may be profit, entering a new sales market or occupying a segment of an existing one, increasing the level of loyalty among the population, etc., thus the result acts as the main guideline when building the goal of any entrepreneurial formation. But, one should not forget about a more global issue, namely the mission of the enterprise, aimed at interacting with the external environment, for the implementation of which it is necessary to create an integrated adaptive management system for the enterprise and individual elements of its structure. The main factor in the formation of highly profitable entrepreneurial activity is the management of the internal levers of influence on this result, one of such levers is the resources of the enterprise, the management system of which will provide a high level of adaptability and competitiveness.

Key words: management, resources, competitiveness, agribusiness enterprises.

Стаття надійшла до редакції: 19.09.2020 р.